

Huriye Hilal YILMAZ
Arařtırma Görevlisi

TOPLU İŐ SÖZLEŞMESİNİN EMREDİCİ ETKİSİ

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	VII
ÖNSÖZ.....	IX
İÇİNDEKİLER	XI
KISALTMALAR	XIX
GİRİŞ	1
I. KONUNUN ÖNEMİ.....	1
II. KONUNUN SINIRLANMASI.....	1
III. KONUNUN SUNULMASI.....	2

BİRİNCİ BÖLÜM

TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİNİN EMREDİCİ ETKİSİNE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

I. KONUYA İLİŞKİN TERİM SORUNU.....	5
II. EMREDİCİ ETKİ KAVRAMI.....	6
A. Genel Olarak.....	6
B. Emredici Etkinin Toplu İş Sözleşmesi Özerkliği ile İlişkisi.....	8
C. Emredici Etkinin Hukuki Dayanağı.....	10
1. Emredici Etkinin Kanundan Kaynaklandığını Savunan Görüş.....	10

2. Emredici Etkinin Anayasa'dan Kaynaklandığını Savunan Görüşü.....	12
D. Toplu İş Sözleşmesinin Koruma İşlevi ve Emredici Etkisi ile İlişkisi.....	13
E. Emredici Etkiye Sahip Toplu İş Sözleşmesi Hükümlerinin Hukuki Niteliği.....	15
1. Toplu İş Sözleşmesi Hükümlerinin İş Sözleşmesinin İçeriğine Dahil Olduğu Görüşü.....	16
2. Toplu İş Sözleşmesi Hükümlerinin İş Sözleşmesinin İçeriğine Dahil Olmadığı Görüşü.....	17
III. TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİNİN EMREDİCİ ETKİSİNİN TARİHİ GELİŞİMİ	19
A. Mülga Kanunlarda Emredici Etki	19
B. 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'nda Emredici Etki	21
IV. TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİNİN NORMATİF ETKİSİ.....	21
V. EMREDİCİ ETKİNİN TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİNİN DOĞRUDAN ETKİ VE ART ETKİSİ İLE İLİŞKİSİ	23
A. Emredici Etki – Doğrudan Etki İlişkisi	23
B. Emredici Etki – Art Etki İlişkisi	24
1. Art Etki Kavramı	25
2. Art Etkiye Sahip Toplu İş Sözleşmesi Hükümlerinin Hukuki Niteliği.....	25
VI. TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİNİN EMREDİCİ ETKİSİNİN KAPSAMI.....	27
A. Süre Bakımından Kapsamı	27
1. Toplu İş Sözleşmesinin Süresi ve Hükümlerinin Yürürlüğe Girme Anı.....	27
2. Toplu İş Sözleşmesinin İmza Tarihinde Yürürlüğe Girmesi .	29
3. Toplu İş Sözleşmesinin İmza Tarihinden Daha Sonraki Bir Tarihte Yürürlüğe Girmesi	29
4. Toplu İş Sözleşmesinin Yürürlüğünün Geriye Yürütülmesi.	30
B. Yer Bakımından Kapsamı.....	36

1. Kural: Toplu İş Sözleşmesinin Kapsamına Aldığı İşyeri- İşyerlerini Etkilemesi.....	36
2. İşyerinin Taşınması veya İşkolunun Değişmesi.....	36
3. İşyeri Devri	37
4. Toplu İş Sözleşmesinin Teşmili	39
C. Kişiler Bakımından Kapsamı	43
1. İşçiler Bakımından.....	43
a. Emredici Etkiden Yararlanan İşçiler.....	43
(1) Toplu İş Sözleşmesinin Parasal Olmayan Hükümlerinin Emredici Etkisi	44
(2) Toplu İş Sözleşmesinin Parasal Hükümlerinin Emredici Etkisi.....	46
b. Emredici Etkiden Yararlanamayan İşçiler.....	47
(1) Toplu İş Sözleşmesi Tarafı İşveren İşçisi Olmayanlar	47
(2) SenTİSK Uyarınca İşveren Sayılanlar ve Toplu Görüşmelere İşvereni Temsilen Katılan İşçiler.....	49
(3) Greve Katılmayıp İşyerinde Çalışan İşçiler	49
(4) Kapsam Dışı Bırakılan İşçiler	50
2. İşveren Bakımından.....	54
D. Konu Bakımından Kapsamı	55
1. Genel Olarak.....	55
2. Toplu İş Sözleşmesinin Normatif Hükümleri	55
a. İş Sözleşmesinin Yapılmasına İlişkin Hükümler	55
(1) İş Sözleşmesinin Yapılmasını Emreden Hükümler....	57
(2) İş Sözleşmesinin Yapılmasını Yasaklayan Hükümler	57
(3) İş Sözleşmesinin Şekline İlişkin Hükümler.....	58
(i) Şekil hakkında genel açıklamalar	58
(ii) Şekil şartına aykırılık ve yaptırımını	60
(iii) Toplu iş sözleşmesi ile getirilen şekle aykırılık....	61
b. İş Sözleşmesinin İçeriğine İlişkin Hükümler	63
c. İş Sözleşmesinin Sona Ermesine İlişkin Hükümler.....	65

3. Toplu İş Sözleşmesi Taraflarının Hak ve Borçlarına İlişkin Hükümleri..... 66

İKİNCİ BÖLÜM TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİNE AYKIRI BİREYSEL NİTELİKLİ ANLAŞMALARIN GEÇERLİLİĞİ

- I. GENEL OLARAK 69
- II. TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİNE AYKIRI OLMA HALLERİ70
- A. Toplu İş Sözleşmesi Yürürlüğe Girdiğinde Hali Hazırda Uygulanmakta Olan İş Sözleşmesinin Aykırı Hükümleri.....71
- B. Toplu İş Sözleşmesi Yürürlüğe Girdiğinde Uygulanmakta Olan İş Sözleşmesinde Sonradan Toplu İş Sözleşmesine Aykırı Şekilde Yapılan Değişiklikler..... 72
- C. İşverenin Tek Taraflı Olarak Yaptığı Düzenlemelerin Toplu İş Sözleşmesine Aykırı Olması 72
- D. Kanuna ve Toplu İş Sözleşmesine Karşı Hile Oluşturan Durumlar.....73
- III. TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİNE AYKIRI ANLAŞMALARIN GEÇERLİLİĞİ ...78
- A. Geçersiz Olduğunu Kabul Eden Görüş.....78
- B. İş Sözleşmesinin Yürürlüğe Girdiği Tarihe Göre Farklı Sonuçlar Oluşacağını Kabul Eden Görüş 80
- C. Aykırı Hükümlerin Uygulanmasının Geçici Olarak Engellendiğini Kabul Eden Görüş81
- D. Görüşümüz85

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM İŞÇİLERİN TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİNDEN DOĞAN HAKLARINDAN VAZGEÇMESİ

- I. GENEL OLARAK93

II. HAKKIN TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİNDEN KAYNAKLANMASI.....	93
A. Toplu İş Sözleşmesi İle Öngörülen Haklar.....	95
1. Ücret Ekleri ve Sosyal Yardımlar	95
2. Toplu İş Sözleşmesi İle İş Güvencesi Kapsamının Genişletilmesi	96
3. İşverenin Fesih Hakkının Toplu İş Sözleşmesi ile Sınırlandırılması.....	99
a. İşverenin Haklı Nedenle Fesih Hakkının Sınırlandırılması.....	100
(1) Haklı fesih nedenlerinin daraltılması veya farklı yaptırımlara tabi kılınması.....	100
(2) Haklı fesih hakkının kullanılmasının prosedüre bağlanması	101
b. İşverenin Geçerli Nedenle Fesih Hakkının Sınırlandırılması.....	104
(1) Geçerli fesih nedenlerinin somutlaştırılması ve belirli süre boyunca fesih hakkının kullanılmasının engellenmesi	104
(2) Geçerli fesih hakkının kullanılmasının prosedüre bağlanması	105
(3) İş güvencesi kapsamında olmayanlar bakımından tazminat yaptırımının öngörülmesi.....	105
4. Sendika Yöneticilerinin Güvencesine Yönelik Olarak Cezai Şart Kararlaştırılması.....	110
B. Toplu İş Sözleşmesinden Kaynaklanan Hakkın Doğmuş Sayılması.....	111
III. İŞÇİNİN HAKLARINDAN VAZGEÇMESİNİN GEÇERLİLİĞİ.....	112
A. Vazgeçme ve Benzer Kavramlar.....	112
1. İbra Sözleşmesi.....	113
a. Genel Olarak.....	113
b. İş İlişkisinde ve Yargıtay Kararları Çerçevesinde İbra Sözleşmesi.....	115
2. İkale (Bozma Sözleşmesi)	124

3. Feragat.....	125
4. Alacağın Talep Edilmemesi Taahhüdü	129
5. Sulh Sözleşmesi.....	130
6. Menfi Borç İkrarı.....	131
7. Makbuz	131
B. İşçinin Haklarından Vazgeçmesinin Geçerliliği	132
1. İşçinin Haklarından Vazgeçmesinin Geçerliliğine İlişkin Teoriler	132
2. Hakkın Kaynaklandığı Hükmün Emredici Niteliği Bakımından	134
3. Haktan Vazgeçmenin Zamanı Bakımından	136
a. Hakkın Doğmuş Olması Bakımından	136
b. İş İlişkisinin Sona Ermesi Bakımından.....	137
4. İrade Bozukluğu Halleri Bakımından	139
IV. TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİNDEN DOĞAN HAKLARDAN VAZGEÇMENİN GEÇERLİLİĞİ.....	141
A. Genel Olarak.....	141
B. Öğretideki Görüşler.....	142
1. Vazgeçmeyi Geçerli Sayan Görüş	142
2. Vazgeçmeyi Geçerli Saymayan Görüş	142
3. Görüşümüz	147
C. Alman Hukukunda Yer Alan Özel Düzenleme: TVG § 4 Abs. 4	153

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİNİN EMREDİCİ ETKİSİNİN SONA ERMESİ

I. EMREDİCİ ETKİYİ SONA ERDİREN HALLERE İLİŞKİN GENEL AÇIKLAMALAR.....	161
---	-----

II. EMREDİCİ ETKİNİN TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİNİN SÜRESİNİN BİTİMİYLE SONA ERMESİ.....	162
A. Toplu İş Sözleşmesinin Süresinin Bitimi.....	162
B. Toplu İş Sözleşmesinin Süresinin Bitimiyle Sona Ermesinin Hükümleri.....	163
C. Toplu İş Sözleşmesini Sona Erdirmeyen Haller.....	163
III. EMREDİCİ ETKİNİN ENGELLENMESİ.....	165
A. Emredici Etkinin Taraflarca Kaldırılması	165
1. Emredici Etkinin Kaldırılmasının Koşulları.....	167
2. Emredici Etkinin Kaldırılmasının Kapsamı	169
a. Sözleşme Hükümleri Bakımından	169
(1) İşçiler Bakımından.....	171
(2) Süre Bakımından	171
(i) Süreye bağlı olarak kaldırılma.....	171
(ii) Süresiz olarak kaldırılma	171
(iii) Geriye etkili olarak kaldırılma	172
b. Yer Bakımından	173
3. Emredici Etkinin Kaldırılmasına İlişkin Örnekler.....	173
B. İşçi Lehine Şart İlkesinin Uygulanması	175
IV. İŞYERİNİN TAMAMEN VEYA KISMEN DEVRİ	175
V. İŞÇİNİN TOPLU İŞ SÖZLEŞMESİNDEN YARARLANMASININ SONA ERMESİ	176
VI. EMREDİCİ ETKİNİN SONA ERMESİNİN HÜKÜMLERİ.....	178
A. Toplu İş Sözleşmesinin Emredici Etkisinin Sona Ermesinin Normatif Hükümleri Üzerindeki Etkisi	178
1. Art Etkinin Uygulanmaya Başlaması ve Toplu İş Sözleşmesi Hükümlerinin İş Sözleşmesi Hükümü Olarak Uygulanması.....	178
2. Toplu İş Sözleşmesi Hükümlerinin Tamamlayıcı Hukuk Kuralı Niteliğini Kazanması.....	181
3. Toplu İş Sözleşmesine Aykırı Bireysel Anlaşmaların Yeniden Canlanma İmkanına Sahip Olması	182
4. Toplu İş Sözleşmesinin Doğrudan Etkisi	183

B. Toplu İş Sözleşmesinin Sona Ermesinin Tarafların Hak ve Borçlarına İlişkin Hükümleri Üzerindeki Etkisi	184
SONUÇ	185
KAYNAKÇA.....	191